

gautier

zlaté

rouno

ZLATÉ ROUNO

THÉOPHILE GAUTIER

Zlaté rouno by Théophile Gautier is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License, except where otherwise noted.

Obsah

I.	1
II.	9
III.	17
IV.	25
V.	31
VI.	37

I.

Tiburcius byl vskutku prapodivný mladík; jeho podivínství nebylo však strojené a když přišel domů, neodkládal je jako klobouk a rukavice: byl podivínem mezi čtyřmi stěnami, bez diváků, zcela sám pro sebe.

Nemyslete však, prosím, že byl Tiburcius směšný a že měl nějakou výbojnou a nesnesitelnou manii. Nejedl pavouků, nehrál na žádný nástroj a nikomu nepředčítal veršů; byl to rozvážný, tichý hoch, jenž mluvil málo, poslouchal ještě méně a pootevřeným okem jakoby hleděl do svého nitra.

Žil schoulen v rohu pohovky, opřen s obou stran kupou podušek, a o časové události se staral právě tak málo, jako o to, co se děje na měsíci. — Pramálo podstatných jmen na něho působilo a nikdy nebylo člověka méně přístupného velkým slovům. Nelpěl nikterak na svých politických právech a soudil, že v hospodě jest lid vždy svoboděn.

O všech věcech měl velmi prosté názory, raději zahálel, nežli pracoval, měl raději dobré víno nežli břečku a krásnou ženu nežli ošklivou a v přírodopise užíval co nejstručnějšího roztrídění: na to, co se jí a na to, co se nejí. — Byl ostatně úplně dalek všeho lidského a tak rozumný, že připadal jako blázen.

Neměl za mák ješitnosti, nepovažoval se za osu stvoření a velmi dobře chápal, že se země může otáčeti, i když se do toho nebude plésti, a necenil se více nežli roztoč sýrový či had'átko octové. Vůči věčnosti a nekonečnu necítil odvahy, aby byl marnivý. Ježto několikrát nahlédl do dalekohledu, nepřeceňoval lidské důležitosti; měřil pět stop čtyři palce, ale obyvatelé slunce prý dosahují velikosti až osmi set mil.

Takový byl náš přítel Tiburcius.

Nebylo by správné podle tohoto usuzovati, že byl Tiburcius prost vášní. Pod popelem jeho klidu doutnal nejednen žhavý oharek. Přece však nebylo známo, že by měl skutečnou milenku, a zdál se býti k ženám málo galantní. Tiburcius, jako téměř všichni dnešní mladíci, ač nebyl právě básníkem či malířem, přece přečetl mnoho knih a spatřil mnoho obrazů; že byl lenoch, žil raději cizí vírou: miloval láskou básníkovou, díval se očima malířovými a znal více podobizen nežli obličejů. Skutečnost se mu ošklivila

2 Zlaté rouno

a stálým životem v knihách a obrazech dospěl k tomu, že již nedovedl nalézt pravé přirozenosti.

Rafaelovy madony a Tizianovy kurtizány zošklivily mu nejvyhlášenější krasavice. Petrarkova Laura, Dantova Beatrice, Byronova Haydé a Chénierova Kamila způsobily, že ženy v klobouku, šatech a pláštiku, jejichž milencem by se byl mohl stát, zdály se mu všedními. Přece však si neřádal ideálu s křídly z bílých per a svatozáří kolem hlavy, ale studiem antického sochařství a vlašských škol, důkladnou znalostí uměleckých vedelů a četbou básníků nabyt vybraného jemnocitu pro tvar, i bylo mu nemožno, aby miloval nejkrásnější duši na světě, jestliže neměla ramen Venuše Miloské. — Proto také nebyl Tiburcius do nikoho zamilován.

Tuto zálibu v kráse prozrazovalo množství sošek, sádrových odliťků, kreseb a rytin, jimiž byl přecpán a ověšen jeho pokoj, který by byl sosák pokládal za obydlí málo k světu podobné, neboť tu byla pouze pohovka, o níž jsme se výše zmínili, a několik různobarevných podušek rozhozených po koberci. Obešel se snadno bez t. zv. sekretáře a nepohodlnost komodů byla mu prokázanou skutečností.

Tiburcius chodil zřídka do společnosti, ne z plachosti, nýbrž z pohodlnosti, přijímal velmi v lidně své přátelé a návštěv jim nikdy neoplácel. — Byl Tiburcius šťasten? Ne; nebyl však nešťasten; byl by si pouze přál, aby se mohl dívat vesele na svět. Povrchní lidé obviňovali ho z necitelnosti a vydržované ženy v něm nenalezaly srdce; měl však vskutku zlaté srdce a hledání tělesné krásy prozrazovalo vnímavému oku, že byl horce zklamán ve světě krásy vnitřní. — Nenalézaje libé vůně, hledal půvabnou vůzu, nenaříkal, neskládal elegií, nenosil smutečních pásek na manžetách, ale bylo vidno, že druhdy trpěl, že byl oklamán a chce milovati pouze s dobrým vědomím. Jelikož zastírání tělesných nedostatků není tak snadné jako zastírání nedostatků duševních, přidržel se krásy tělesné. Ale běda, krásné tělo jest právě tak vzácné jako krásná duše. Ostatně Tiburcius, jsa zkažen přeludy romanopisců, žije v ideální a půvabné společnosti vytvořené básníky, maje oko naplněno malířskými a sochařskými vedelíky, měl pohrdavý a pyšný vkus a co měl za lásku, byl jen obdiv umělce. — Nalézal na své milence kreslířské chyby; aniž si toho byl vědom, byla mu žena pouhým modelem.

Jednoho dne, když Tiburcius vykouřil huku, dosti se nahléděl na trojitou Corregiovu Ledu v lištovém rámu, zobracel na všechny strany

poslední Pradierovu figurku, vzal levou nohu do pravé ruky a pravou nohu do levé ruky, položil paty na kraj krbu a byl u konce se vším, co ho mohlo povyraziti, musil si sám doznati, že neví co počíti a že šedí pavouci nudy slézají po stěnách jeho pokoje úplně šedého ospalostí.

Zeptal se, kolik je hodin — řeklo se mu, že jsou tři čtvrti na jednu, což uznal za hotovou a nepopiratelnou věc. Dal se obléci a jal se toulati ulicemi; při chůzi uvažoval, že má srdce prázdné a cítil, že si musí najít lásku, jak se říká v pařížské hantýrce.

Pojav tento chvalitebný úmysl, položil si tyto otázky: — Budu milovati Španělku s ambrovou pletí, mocným obočím a gagátovými očima, Italku s rysy antickými a pomerančovými víčky, jež skrývají planoucí pohled, slaboučkou Francouzku s nosem na způsob Roxelany a nožkou jako u loutky, ryšavou Židovku s namodralou kůží a zelenými očima nebo černošku černou jako noc a lesknoucí se jako nový bronz? Budu míti lásku snědou nebo plavou? Toť velké rozpaky! .

Jak tak šel se skloněnou hlavou a o tom všem přemýšlel, vrazil do čehosi tvrdého, co uskočilo a strašlivě zaklelo. Byl to přítel malíř; oba vešli do musea. — Malíř, velký nadšenec pro Rubense, zastavoval se se zálibou před plátny nizozemského Michelangela, jež chválil se zuřivým obdivem, který byl opravdu nakažlivý. Tiburcioví, jenž se přesytil řeckou linií, římským obrysem a plavým tónem italských mistrů, zalíbily se ty kypré tvary, atlasová těla, masové barvy rozkvetlé jako kytice květin, to chlípné zdraví, jež rozproudil antverpský malíř v azurovém a rumělkovém pletivu pod kůží svých postav.

Jeho pohled se zálibnou smyslností laskal krásná perleťová ramena a hřbety sirén v záplavě zlatých vlasů a mořských perel. Tiburcius, který se velmi snadno přizpůsoboval a chápal stejně dobře nejprotihlejší typy, byl v této chvíli takovým Vlámem, jako by se byl narodil v poldetech a nikdy neztratil s očí lilské tvrze a antverpské zvonice.

„Ujednáno“, řekl si, vyšed z obrazárny, „budu milovati Vlámku“.

Ježto byl Tiburcius nejlogičtější člověk na světě, došel k naprosto vítěznému úsudku, totiž, že Vlámky budou mnohem všednější ve Flandrech, než kde jinde, a že je nezbytno, aby se odebral do Belgie — na honbu za plavou barvou. — Tento Jason nového druhu, hledající druhé zlaté rouno, nasedl ještě večer do bruselského dostavníku kvapně jako bankrotář,

4 Zlaté rouno

znavený obcováním s lidmi a cítící potřebu opustiti Francii, klasickou zemi krásných umění, ušlechtilých způsobů a ochrany obchodu.

Po několika hodinách spatřil Tiburcius ne bez radosti, jak se na hospodských vývěsních štítech objevuje belgický lev v podobě pudlíka v nankinových kalhotách s nevyhnutelným Verkoopt men dranken. Druhého dne procházel se již po bruselské Magdalenine třídě, slézal Horu zeleninovou, obdivoval se oknům Svaté Guguly a radniční hlásnici a ne bez nepokoje se díval na všechny mimojdoucí ženy.

Potkal nesčetné množství černošek, mulátek, kvarteronek, mesticek, zamb, žlutých žen, měděných žen, zelených žen, žen černých jako holinky, ale ani jedinou plavou; býti trochu tepleji, mohl se domnívati, že je v Seville; nic k tomu nescházelo, ani černé mantily.

Přece však, když se vracel do svého hotelu v Zlaté ulici, spatřil dívku, jež byla jen temně kaštanová, ale ošklivá; příštího dne uviděl u laekenské residence zrzavou Angličanku v něžně zelených botkách; byla však hubená jako rosnička, která byla půl roku zavřena v baňce, aby dělala tlakoměr, protože byla sotva s to naplniti rubensovský ideál.

Tiburcius vida, že Brusel je obýván jen Andaluskami snědých ňader, což se dá ostatně snadno vysvětliti španělskou vládou, která dlouho tížila Nizozemí, rozhodl se jeti do Antverp, usoudiv s jistou pravděpodobností, že typy u Rubense tak obvyklé a tak vytrvale na jeho plátnech zobrazované, budou se jistě hojně vyskytovat v jeho rodném a milovaném městě.

Odebral se tudíž na stanici železnice, jež vede z Bruselu do Antverp. — Parní oř sežral již uhelný oves, netrpělivě funěl a vydechoval z plamenných nozder s pronikavým chrapotem husté kotouče bílého dýmu, promíseného chomáči jisker. Tiburcius usedl do svého sedadla ve společnosti pěti Valonů, nehybně sedících na svých místech jako kanovníci v kapitule a vlak vyjel. — S počátku byla jízda mírná; jeli sotva rychleji než desítifrankovou poštou; kůň se však brzo rozohnil a letěl neuvěřitelně zběsilou rychlostí. Topoly u dráhy prchaly vpravo i vlevo jako armáda na útěku, krajina se stávala nejasnou a jako roztěrkovanou v šedé páře; zlaté a blankytné hvězdice řepky a hvozdků žíhaly černé lány; časem se v dáli ukázala v hourajících mračnech štíhlá silhueta zvonice a ihned zmizela jako lodní stěžň na rozbourěném moři; něžně červené a jablkově zelené hospůdky rýsovaly se chvatně ve svých zahrádkách pod věncovím z chmele a divokého vína; tu a tam kaluže vody obklopené hnědým bahnem míhaly se před očima jako zrcadla vějíček

na skřivany. Zatím se stále rostoucím hlukem říhala litinová obluda dechem vroucí vody; pískala jako dýchavičný vorvaň, žhavý pot jí pokrýval boky. — Zdálo se, že lituje nesmyslné rychlosti svého běhu a prosí o milost své černé postiliony, kteří ji popoháněli velkými lopatami rašeliny jako ostruhami. — Rozlehl se hluk nárazníků a řetězů na sebe narážejících: dojeli.

Tiburcius počal pobíhati napravo, nalevo bez pevného záměru jako králík, jež náhle pustili z klece; dal se první ulicí, jež se mu naskytla, pak druhou, třetí a statečně vnikl v srdce starého města, hledaje plavou barvu se záplalem hodným dávných dobrodružných rytířů.

Viděl velké množství domů myšově šedých, kanárkově žlutých, bleězelených, jasně šeříkových, se stupňovitými střechami, vinutými lomenicemi, vraty s nepravidelně čárkovanými bosážemi a zavalitými sloupy, zdobenými čtyřhrannými ozdobami jako v Luxembourgu, domy s renesančními okny v olověných obroučkách, s maskarony, vyřezávanými trámy a tisícerými vzácnými podrobnostmi, jež by ho byly kdykoliv jindy nadchly; sotvaže roztržitě pohlédl na omalované madony a Kristy, kteří nesli svítlny na křížovatkách, na dřevěné či voskové svaté se všemi tretkami a pozlátkem, na všechny ty katolické symboly, které připadají tak podivné obyvateli našich voltairiánských měst. Měl jinou starost. Jeho oči hledaly za asfaltovým tónem začouzených oken některý bílý ženský zjev, dobrý a mírný brabantský obličej, růměnný jako čerstvá broskev a usmívající se ve svatozáří zlatých vlasů. Spatřil pouze stařeny, jež hotovily krajky, četly v modlicích knihách nebo se krčily v koutku a číhaly až přejde mimo některý řídký chodec, jehož obraz by se odrazil ve skle jejich špehýrky nebo v kouli z hlazené ocele, zavěšené na klenutém stropě.

Ulice byly pusté a zamlklejší nežli v Benátkách, bylo slyšeti pouze odbíjení hodin na zvonkových hrách různých kostelů ve všech tóninách dobrých dvacet minut; dlaždice vroubené třepením trávy jako dlaždice ve zpustlých domech, svědčily, že je tu málo života a chodců. Několik žen, jako vlaštovky letící nízko při zemi, zahalených diskrétně do černých hedvábných šátků, šinulo se ne, hlučně podél domů; někdy šel za nimi chlapec a nesl jim psa. — Tiburcius přidal do kroku, aby uviděl jejich tváře, ukryté pod stíny kápí a našel hubené, bledé obličej se sevřenými rty, s koptově černými kruhy pod očima, rozšafnými bradami, tenkými, obezřelými nosy, s pravým vzhledem římských modlilek či španělských dueň a jeho žhavý pohled tříštil se o mrtvé zraky, zraky smažených ryb.

6 Zlaté rouno

Tiburcius, jda z nároží na nároží, z ulice do ulice, došel konečně Přístavní branou na nábřeží Šeldy. Výkřik úžasu vydral se mu z hrdla nad tím velkolepým divadlem. Nesčetné množství stěžňů, plachtoví a rahen zdánlivě představovalo na řece les s opadálým listím a změněný na pouhou kostru.

Přídě a rahna opíraly se důvěrně o předprseň nábřeží jako koně, jež kladou hlavu na krk svého souseda v zápřeží; byly tu plachetní holandské urky nabubřelých zádí, štíhlé a černé americké brigy s lanovým tenkým jako hedvábná vlákna, norské kuffy barvy lososí, vydechující pronikavé aroma hoblovaného dříví, říční bárky, rychlé rybářské čluny, bretoňské solníky, anglické uhelné lodi, koráby ze všech dílů světa. — Nepopsatelný zápach uznených sledů, tabáku, žluklého oleje, rozpuštěného dehtu, kořeněný ostrými vůněmi lodí přijíždějících z Batavie s nákladem pepře, skořice, zázvoru a červce, vznášel se ve vzduchu v hustých kotoučích jako dým z nesmírné vykuřovací pánve zapálené na počest obchodu.

Tiburcius, doufaje, že v nižších vrstvách nalezne pravý lidový vlámský typ, chodil do krčem a hospod a pil fáro, lambik, bílé lovaňské pivo, ale, porter, whisky, chtěje se zároveň seznámiti se severním Bakchem. — Kouřil též doutníky různého druhu, jedl lososa, kyselé zelí, žluté brambory, krvavou roštěnku a přizpůsoboval se všem místním požitkům.

Ohnuté Němky přišly při obědě ke stolu vřestět žalostivou píseň, doprovázejíce se na housle a jiné protivné nástroje. Plavé Německo se umounilo nej temnější osmahlostí, jakoby se Tiburciovi posmívalo; zlostně jim hodil hrst centů a to mu vyneslo ještě jeden „lied“ z vděčnosti, ještě pronikavější a barbaršější.

Večer se šel podívat do dupáren, jak tančí námořníci se svými milenkami; všechny měly podivuhodné černé vlasy, lesklé a skvoucí jako havranní peří. Velmi sličná kreolka si dokonce k němu přisedla, nenuceně dle místního zvyku si omočila rty v jeho sklenici a pokusila se navázati s ním rozhovor výbornou španělštinou, neboť byla z Havany. Měla tak sametově černé oči, tak teple a zlatově bledou pleť, tak malou nožku, že jí rozhořčený Tiburcius poslal ke všem čertům, což velice překvapilo ubohé stvoření, jež bylo málo zvyklé takovému přivítání.

Tiburcius naprosto necitelný k hnědým přednostem tanečnic, odebral se do svého hotelu „U brabantského erbu“. Svlékl se mrzutě a zavinuv se co

nejlépe do oněch květovaných ubrousků, které slouží ve Flandrech za ložní prádlo, usnul brzy spánkem spravedlivých.

Měl nejplavější sny na světě.

Nymfy a alegorické postavy z medicéjské obrazárny přišly k němu v nejmilostivějším vysvěcení na noční návštěvu; hleděly na něho něžně velikými blankytnými zorničkami a usmívaly se na něho nejpráteleštějším způsobem na světě rty rozpučelými jako rudé květy v kulatých a buclatých tvářích. — Jedna z nich, Nereidka z obrazu „Královnina cesta“, šla v důvěrnosti tak daleko, že krásnými, tenkými prsty zbarvenými karmínem pročesávala vlasy spáče, láskou sílícího. Draperie z květovaného brokátu jí velmi důvtipně zakrývala škaředé, šupinaté nohy, zakončené vidlicovitým ocasem; plavé vlasy byly zdobeny chaluhami a korály, jak se sluší mořské panně; byla takto božská. Tlupy růžových boubelatých dětí pluly ve skvoucím ovzduší, držely květinové věncoví, vydávající nesnesitelný jas a spouštěly s nebe vonný dešť. Na znamení Nereidčino postavily se nymfy do dvou řad a svázaly konce svých dlouhých rusých kštic, takže utvořily jakýsi hamak ze zlatého filigránu pro šťastného Tiburcia a jeho milenku. Ti se tam opravdu uložili a nymfy je houpaly, pohybuje lehce hlavami v neskonale sladkém rytmu.

Náhle se rozlehl drsný hluk, zlatá vlákna se přetrhla a Tiburcius se svalil na zem. Otevřel oči a viděl pouze hrozný bronzový obličej, z něhož se naň upíraly velké smaltové oči, z nichž bylo viděti pouze bělmo.

„Mynheer, zde máte snídani“, pravila stará Hotentotka, sloužící v hotelu a položila na stůl ták s příborem a stříbrem.

„Nu co! Měl jsem jeti za plavovláskami do Afriky“, zabručel Tiburcius a pustil se zoufale do beafsteaku.

II.

Když se Tiburcius náležitě nasýtil, vyšel z hotelu „U brabantského erbu“ se svědomitým a chvalitebným úmyslem, že bude dále hledati svůj ideál. Nebyl šťastnější než předešlého dne; ze všech ulic vyrážely hnědé ironie a potutelně a posměvačně se na něho usmívaly. Indie, Afrika a Amerika táhly před ním v ukázkách více méně měděných, jako kdyby počestné město, předem vědouc o jeho záměru, ukrylo ze psiny v hloubi svých nejnepřístupnějších dvorků a za nejmatnějšími okny všechny své dívky, jež by snad více či méně připomínaly postavy Jordaensovy a Rubensovy; skrbnilo zlatém, mrhalo ebenem.

Rozhořčený Tiburcius, chtěje uniknouti tomuto němému výsměchu, navštívil musea a obrazárny. Vlámský Olymp zaskvěl se mu opět před očima. Vodopády vlasů počaly se opět řinouti v rusých vlnkách, v nichž se chvělo zlato a světlo; ramena alegorických postav ožila stříbřitou bělostí a jiskřila jako dosud nikdy, blankytné zřítelnice se ještě více rozjasnily, kvetoucí tváře rozvily se jako chomáče karafiátů, růžová pára zahřála modravě bledá kolena, lokte a prsty všech těch plavých bohyň; atlasové třpyty, morová světla a růžové odlesky klouzaly a hrály si po oblých, buclatých tělech, sivé záclony vzduly se neviditelným vánkem a počaly vláti v blankytné páře: svěží, necudná nizozemská poesie se celá odhalila našemu nadšenému cestovateli.

Ale tyto krásy na plátně mu již nestačily. Přišel hledat živoucí, skutečné typy. Dosti dlouho se živil psanou a malovanou poezií, a mohl si uvědomiti, že styk s abstrakcemi není právě nejživotnější. — Nepochybně bylo by bývalo mnohem prostší zůstati v Paříži a zamilovat! se do hezké ženy nebo i do ošklivé, jako to činí každý. Tiburcius však nechápal přírodu, dovedl ji čisti jen v převodech. Podivuhodně chápal všechny typy uskutečněné v dílech mistrů, ale kdyby je byl potkal na ulici nebo ve společnosti, nebyl by si jich sám všiml; zkrátka kdyby byl býval malířem, byl by dělal obrázky k veršům básníků, kdyby byl býval básníkem, byl by dělal verše k obrazům malířů. Umění se ho zmocnilo, když byl ještě příliš mlád, zkazilo ho a porušilo; takové povahy jsou v naší přepjaté civilisaci, kde se častěji stýkáme s díly přírody, obvyklejší, nežli se soudí.

10 Zlaté rouno

Jednu chvíli napadlo Tiburciovi smlouvatí sám se sebou, i řekl si tuto zbabělou, kacířskou vetu: „Tahle kaštanová, to je krásná barva vlasů“. Ten sykofant, bídník, člověk malověrný začal dokonce uznávat, že černé oči jsou velmi živé a příjemné. Ovšem musíme na jeho omluvu uznat, že sběhal všemi směry a to bez nej menšího výsledku město, o němž ho opravňovalo vše věřiti, že jest v podstatě plavé. Trochu malomyslnosti se může povoliti.

V té chvíli, když v duchu pronesl toto rouhání, zazářily na něho zpod šátku půvabné modré oči a zmizely jako bludička v koutě náměstí Meir.

Tiburcius přidal dvojnásob do kroku, ale nespátl již ničeho; ulice byla po celé délce pustá. Nepochybně prchavé zjevení vešlo do některého sousedního domu nebo zmizelo neznámým průchodem. Zklamany Tiburcius prohlédl si kašnu se železnými závity, kterou ukul Quentyn Massis, malíř-zámečnick, a nevěda ničeho lepšího, zamlul si, že si prohlédne katedrálu. Shledal však, že je od shora dolů natřena ohavnou, kanárkově žlutou hlinkou. Dřevěná biskupská stolice vyřezávaná Verbruggenem s listovím s ptáky, veverkami, hudrujícími krocany a veškerým zvířecím příslušenstvím, jež obklopovalo v pozemském ráji Adama a Evu, zastírala všeobecnou rozplizlost jemností svých hran a ušlechtilým provedením podrobností, a znaky urozených rodin, obrazy Otty Venia, Rubense a Van Dycka částečně zakrývaly onu protivnou barvu, tak drahou měšťákům a kléru.

Několik modlicích se bekyň klečelo po různu na dlažbě chrámové, ale u vroucí pobožnosti skláněly obličej nad modlicími knihami s červenou ořízkou, že bylo nsnadno rozeznati jejich rysy. Ostatně posvátné místo a jejich starosvětská tvářnost bránily tomu, aby Tiburcius chtěl dále pátrati.

Pět nebo šest Angličanů, velmi udýchaných, ježto šli nahoru a dolů po čtyřech stech sedmdesáti schodech zvonice, podobné alpskému vrcholku, jelikož stále ji pokrývá holubí trus, pozorně si prohlíželi obrazy, a spoléhající se jen zpola na žvanivou učenost svého cicerona, hledali v průvodci jména mistrů z obavy, aby se neobdivovali tomu místo onomu, a před každým plátnem opakovali s nevyrušitelným flegmatem: „It is a very fine exhibition“. — Tito Angličané měli hranaté obličej a neobyčejná vzdálenost mezi nosem a bradou prozrazovala čistou rasu. Angličanka, již Tiburcius viděl u laekenské residence: měla tytéž zelené botky a tytéž zrzavé vlasy. Tiburcius, zoufající nad plavou barvou ve Flandřích, již již by byl po

ní střelil zákeřnickým zamilovaným pohledem, ale kuplety z vaudevillu o proradném Albionu mu napadly právě vhod.

Na počest této společnosti, jež byla tak zřejmě britská a jež při každém hnutí cinkala guineami, otevřel kostelník okenice, které po tři čtvrti roku zakrývají dvě záračné malby Rubensovy „Ukřižování“ a

„Snetí s kříže .

„Ukřižování“ je zvláštní dílo, a když je Rubens maloval, snil o Michelangelovi. Kresba je hrubá, drsná a divoká jako u školy římské; všechny svaly vystupují zároveň, kosti a chrupavky bijí do očí, ocelové nervy vzdouvají žulová těla. — Není tu již veselé rumělky, kterou antverpský malíř bezstarostně posypává své nesčetné plody, toť italská snědá v nejintenzivnější ryzavosti; kati, kolosové sloních tvarů, mají tygří tlamy a zvířecky sverpý výraz; i Kristus má v sobě cosi z tohoto přehánění a vyhlíží spíše jako Milon Krotónský, jež soupeři atleti natáhli na skřípec, nežli jako Bůh, jenž se dobrovolně obětuje, aby vykoupil lidstvo. Není tu ničeho vlámského, kromě velkého Snydersova psa, který štěká v koutě výtvaru.

Když se otevřely okenice obrazu „Snetí s kříže“, pocítil Tiburcius závratné oslnění, jakoby byl nahlédl do světelné propasti. Vznesená hlava Magdalenina planula vítězně v okeánu zlata a jakoby paprsky svých očí osvětlovala šedé, kalné ovzduší, které sem proráželo úzkými gotickými okny. Vše kolem něho zmizelo; nastala úplná prázdnota, neviděl již hranatých Angličanů, zrzavé Angličanky, fialového kostelníka, ničeho.

Spatření této postavy bylo pro Tiburcia zjevením shůry; šupiny mu spadly s očí, stál před svým tajným snem, svou nedoznanou nadějí. Nepostizitelný obraz, jež pronásledoval s celým žářem zamilované obrazotvornosti a z něhož mohl zahlédnouti jen profil či poslední záhyb šatu, který hned na to zmizel, vrtkavá, plachá chiméra, stále hotová rozpiati nepokojná křídla, byla zde před ním, neprchala již, jsouc nepohnuta ve své vznesené kráse. Veliký mistr ve svém srdci vytvořil otisk jeho tušené a vytoužené milenky; zdálo se mu, že sám namaloval onen obraz; geniova ruka jistě a velkými rysy nakreslila, co bylo u něho jen nejasně načrtnuto a nádhernými barvami oděla jeho nejasnou touhu po neznámém. Poznával tu hlavu, kterou přec nikdy dříve neviděl.

Stál tu něm, zahloubán, necitelný ke všemu jako člověk, jenž upadl ve ztrnutí, nepohnul brvou a nořil zrak v nekonečný pohled velké kajícnice.

Bezkrvně bílá noha Kristova, čistá a matná jako hostie, volně splývala

12 Zlaté rouno

s bezvládnou ochablostí mrtvého těla na plavé rámě světice, podnož ze sloni, kterou sem postavil vznešený mistr, aby po ní sestoupila božská mrtvola se stromu vykoupení. Tiburcius cítil, že žálí na Krista. — Za takové štěstí byl by rád vytrpěl boží muka. — Modravá bledost těla ho stěží upokojila. Hluboce ho také ranilo, že Magdalena k němu neobrátila jímavých, lesknoucích očí, v něž denní světlo vložilo démanty a bolest perly; zdálo se mu, že bolestná a vášnivá vytrvalost pohledu, který obestíral milované tělo rubášem něhy, jest pro něho pokořující a nejvyš nespravedlivou. Byl by si přál, aby mu sebe neznatelnějším pohybem dala na jevo, že jest dotčena jeho láskou. Zapomněl již, že stojí před malbou; tak ochotně propůjčuje vášň svůj žár i předmětům, jež nejsou s to, aby jej pociťovaly. Pygmalion jistě užasl jako nad čímsi velmi překvapujícím, že mu jeho socha neoplácí laskáním laskáním; Tiburcius byl neméně zdrcen chladem své malované milenky.

Klečíc ve svém zeleném, atlasovém rouše se širokými, mocnými záhyby, zírala dále na Krista s výrazem bolestné rozkoše jako milenka, jež se chce nasytit rysy zbožňovaného obličej, kterého již nikdy neužří; vlasy třepetaly se jí na ramenou jako zářivé třásně. — Sluneční paprsek, jenž sem náhodou zabloudil, zvyšoval teplou bělost jejích roušek a paží ze zlatistého mramoru. — V mlhavém světle se zdálo, že její ňadra se dmou a vlní jako živá; slzy z očí se jí lily a řinuly jako slzy lidské.

Tiburcius věřil, že již již povstane a sestoupí s obrazu.

Náhle nastala noc, vidění pohaslo.

Angličané odešli již před chvílí se slovy: „Very well, a pretty picture“, a kostelník, rozmrzelý, že Tiburcius tak dlouho hrouží se v pozorování obrazu, přirazil okenice a žádal obvyklou odměnu. Tiburcius mu dal vše, co měl v kapse; milenci jsou štědrí k dueňám. — Antverpský kostelník byl dueňou Magdaleninou a Tiburcius, pomýšleje již na druhou schůzku, hleděl si ho nakloniti.

Obrovský svatý Kryštof a Poustevník se svítilnou, namalovaní na výplních okenice, kusy to velmi pozoruhodné, přece nebyly s to utěšiti Tiburcia nad tím, že zavřel se před ním onen oslnivý tabernakl, v němž genius Rubensův září jako monstrance posetá drahým kamením.

Vyšel z chrámu a odnášel si v srdci ozubený šíp nesmyslné lásky. Konečně potkal lásku, již hledal, ale byl potrestán tím, čím zhřešil: příliš miloval malířství, byl tedy odsouzen, aby miloval obraz. Příroda, kterou

opustil pro umění, mstila se krutě. Nejbojácnější milenec i nej ctnostnější ženy chová v koutku svého srdce vždy tajnou naději. Tiburcius však byl jist stálým odpíráním své milenky a věděl zcela dobře, že nebude nikdy šťasten; avšak jeho vášeň byla vášní skutečnou, vášní výstřední, nesmyslnou a všeho schopnou; — vynikala především nezištností.

Neposmívejte se příliš Tiburciově lásce; nesetkáme-li se častokráte s lidmi, zamilovanými do žen, ač je viděli pouze v divadelní lóži, nikdy je neoslovili a neznají ani zvuku jejich hlasu? Jsou takoví lidé o mnoho rozumnější než náš rek a jest jejich nehmatatelná modla rovna antverpské Magdaleně?

Tiburcius krácel tajuplně a hrdě jako milovník vracející se z prvního dostaveníčka. Příjemně ho překvapilo, že zažil tak živého pocitu; — žil vždy jen mozkiem a teď cítil, že má srdce. Bylo to cosi nového i oddal se cele půvabům onoho čerstvého dojmu; skutečná žena by ho nikdy tak nedojala. Umělý člověk dá se pohnouti jen věcí umělou; v tom je soulad, skutečná věc působila by nesoulad. Jak jsme pravili, Tiburcius mnoho četl, mnoho viděl, mnoho myslil, a málo cítil; jeho chvilkové lásky byly jen rozumové, vášeň u něho celkem nepřekročila kravaty. Tentokráte byl však zamilován doopravdy jako sekstán; oslňující obraz Magdalenin mihal se mu před očima ve světlých skvrnách, jako by se byl zadíval do slunce. Nejnepatrnější záhyb, nejneznatelnější podrobnost rýsovaly se mu jasně v paměti, obraz byl stále u něho. Hledal vážně v mysli, co by vdechlo život necitelné krásce a přimělo ji, aby unikla ze svého rámu; — myslil na Prométhea, jenž uloupil oheň nebesům, aby dal duši svému mrtvému dílu, na Pygmaliona, jenž dovedl obměkčit a zahřátí mramor; napadlo ho, aby se pohroužil do bezedného okeánu tajných věd, aby objevil kouzlo, jež by bylo dosti mocné, aby dalo život a tělo onomu prázdnému zdání. Třeštil, šlelel; vidíte tedy, že byl zamilován.

Nezmocnil se vás v obrazárně starých mistrů, třeba jste nedošli až k takovému zanícení, pocit nevýslovné melancholie, když jste myslili na zaniklé krásky z obrazů. Nedali byste rádi život všem těm bledým, mlčelivým obličejům, jež jakoby smutně snily na zelenavě ultramarinovém nebo uhlově černém pozadí? Oči, jichž jiskra září tím živěji pod závojem starobylosti, byly malovány dle očí mladé kněžny či krásné kurtyzány, z nichž nezůstalo ani trochu popele; ústa, která se pootevírají malovanými úsměvy, připomínají skutečné úsměvy, jež navždy ulétly. Věru, je škoda, že

ženy Rafaelovy, Correggiovy a Tizianovy jsou pouhými nehmatatelnými stíny! A proč jejich modelům nedostalo se téže výsady nesmrtelnosti jako jejich malbám? — Serail nejchlípnějšího sultána nebyl by ničím vedle toho, jež by bylo možno sestaviti z odalisek malířství, a je vskutku škoda, že je ztraceno tolik krásy.

Den co den chodil Tiburcius do katedrály a hroužil se v pozorování své milované Magdaleny a večer co večer vracel se smutnější, zamilovanější a šílenější než před tím. — Nejedem šlechtný člověk, třebaže nebyl zamilován do obrazu, zakusil muk našeho přítele, když se snažil vdechnouti duši některé smutné loutce, jež neměla více života nežli přízrak a nechápala vášně, kterou vzbuzovala, více než malovaná panna.

Silnými kukátky zkoumal náš zamilovaný svoji krásku do nejnepozorovatelnějších tahů štětce. Obdivoval jemnou zrnitost, důkladné a svižné kladení barev, energii štětce a jadrnou kresbu, jako jiný obdivuje sametovou kůži, bělost a krásnou barvu pleti živé milenky. Pod záminkou, že si prohlédne práci z blízka, obdržel od přítele kostelníka žebřík, a celý se tetele láskou, osmělil se položit! opovážlivou ruku na rámě Magdalenino. Byl velmi překvapen, když místo kyprého atlasu ženského ramene nalezl pouze kostrbatou a jako pilník drsnou plochu, zlisovanou, vytlačenou a ztepanou všemi směry dravým štětcem ohnivého malíře. Tento objev Tiburcia velmi zarmoutil, ale jakmile sestoupil na chrámovou dlažbu, zmocnil se ho opět jeho klam.

Tak prožil Tiburcius čtrnáct dní ve stavu nadsmyslného lyrismu; zmámený láskou vzpínal paže po své chiměře, prose nebesa o zázrak. — Ve světlých okamžicích umiňoval si, že bude hledati po městě typ, jenž by se blížil jeho ideálu, ale pátrání nevedlo k ničemu, neboť takového krásného démantu nenalezneme tak snadno na ulicích a promenádách.

Jednoho večera setkal se však opět na rohu náměstí Meir s půvabným modrým pohledem, o němž jsme již mluvili. Tentokráte zjevení nezmizelo tak rychle a Tiburcius měl kdy, aby spatřil rozkošný obličej vroubený plavými kučerami a bezelstný úsměv na nejsvěžejších rtech pod sluncem. Když cítila, že někdo jde za ní, zrychlila krok, ale Tiburcius, jenž se držel v povzdálí, mohl spatřiti, že stanula před pěkným, starým vlámským domem, na pohled chudým, ale počestným. Když uvnitř otáleli poněkud s otvíráním, ohlédla se na okamžik, nepochybně s nejasným pudem ženské kokoterie, aby se přesvědčila, zdali se neznámý nedal odstrašiti dosti dlouhou

cestou, kterou musil za ní proběhnouti. Tiburcius, jakoby osvícen náhlým zábleskem, postřehl, že se podobá nápadně — Magdaleně.

III.

Dům, do něhož štíhlá postava vstoupila, byl vlámsky a úplně patriarchálně dobromyslného vzhledu, byl natřen jednoduchou růžovou barvou s bílými proužky, jež měly představovat spáry mezi kameny; štít stupňovitě vykrajovaný, střecha s volutovými vikýři, římsa, na níž s ryze gotickou naivností zobrazen byl příběh o Noemovi, jemuž se posmívají synové, čapí hnízdo a holubi, kteří si rovnali peří na slunci, doplňovaly jeho ráz; řekli byste, že je to jedno z těch stavení, jež jsou tak obvyklá na obrazech Van der Heydenových či Teniersových.

Několik chmelových úponků svojí zelenavou dovádivostí mírnilo vše, co v celkovém pohledu bylo snad příliš přesné a únavné. Spodní okna byla zamřížována břichatými tyčemi a na dvou prvních tabulkách byly zavěšeny čtverhranné kusy tylu, posetého velkými vyšívanými kyticemi podle bruselské módy. V prázdné prostoře, utvořené výdutí železných tyčí, nafukovaly se dva hrnky z čínské majoliky s několika zakrnělými a na pohled neduživými karafiáty, ač bylo vidno, že majitel o ně velmi pečuje, neboť jejich unylé hlavičky byly podepřeny hracími kartami a dosti složitou soustavou lešeníček z vrbových proutků. — Tiburcius všiml si této podrobnosti, hlásající cudný a zdrželivý život, celou báseň mládí a čistoty.

Ježto po dvouhodinovém čekání neviděl, že by krásná modrooká Magdalena vyšla z domu, usoudil moudře, že tu asi bydlí, a bylo tomu tak. Teď již šlo jen o to, seznámiti se s ní a zalíbiti se jí: opravdu maličkost. Lovelace z povolání nebyl by proto na rozpacích ani pět minut, ale milý Tiburcius nebyl Lovelacem, naopak, byl smělý v myšlence, bojácný v činu. Nikdo nebyl méně schopný, aby přešel od všeobecného k zvláštnímu, a v milostných záležitostech skutečně potřeboval počestného Pandara, jenž by vychvaloval jeho přednosti a zprostředkoval mu dostaveníčka. Byl-li už v proudu, nepostrádal výmluvnosti, s obstojnou jistotou odříkával unylou tirádu a hrál zamilovaného aspoň tak dobře jako venkovský první milovník; ale ježto byl pravým opakem Petit-Jeana, psa advokáta Citrona, nevěděl obyčejně jak začít.

Proto musíme přiznati, že dobrý Tiburcius tonul v moři nejistot a vymýšlel tisíc válečných lstí, důmyslnějších nežli lsti Polybiovy, aby se

přiblížil k svému božstvu. Nenalézaje ničeho vhodného, jako don Kleofáš v „Chromém čertu“, připadl na myšlenku zapáliti dům, aby mohl vyrvati svou infantku z lůna plamenů a dokázat jí tak svoji odvahu a oddanost, ale uvážil, že některý hasič, zvyklejší běhati po vznícených trámech než on, vypíchl by ho třeba z přízně, a že již trestní zákoník předvídal tento způsob seznamování s hezkou ženou.

Prozatím si vtiskl velmi zřetelně v pamět polohu příbytku i jméno ulice a vrátil se dosti spokojen do hostince, neboť se domníval, že zahlédl, jak se za vyšíváním tylem v okně nejasně rýsuje půvabná silueta neznámé a jak malá ručka odhrnuje cíp průsvitné tkaniny; nepochybně, že se chtěla přesvědčiti, s jak zmužilou vytrvalostí stojí na stráži na rohu pusté antverpské ulice, nemaje naděje, že bude vystřídán. — Nebyla to snad hloupá domýšlivost, nebo jen taková šťastná náhoda, tak obvyklá u krátkozrakých, kteří pokládají prádlo pověšené na okně za šátek Julie, jež se naklání k Romeovi, a hrnce s fialami za princezny v šatech ze zlatého brokátu? Ale jest jisto, že odešel velmi vesele a že se pokládal za jednoho z nej vítěznějších svědků. — Hostinská „U brabantského erbu“ a její černá služka trnuly podivem, protože se tvářil jako Hamilkar nebo plukovní bubeník. Zapálil si velmi rázně doutník, přehodil nohy křížem a počal roztáčeti trepku na špičce nohy s dokonalou nedbalostí smrtelníka, jenž naprosto pohrdá celým stvořením a ví o štěstí, které je neznámo luze: našel konečně plavou barvu. Jason nebyl šťastnější, když s kouzelného stromu snímal zázračné rouno.

Náš rek je v nejlepším náladě: pravý havanský doutník v ústech, trepky na nohou, na stole láhev rýnského vína s novinami z minulého týdne a pěkným malým patiskem básní Alfreda de Musset.

Může vypít jednu nebo i dvě sklenky tokajského, čisti „Namounu“ nebo posudek posledního baletu; nebude tedy vaditi, necháme-li jej na chvíli o samotě: má zde vše, čím by zahnal nudu, může-li se ovšem zamilovaný nuditi. Vrátime se bez něho k domku v ulici Kipdorp, neboť on není mužem, jenž by nám otevřel jeho vrat — a sami vám budeme dělat uváděče. — Ukážeme vám, co jest za vyšíváním nízkého okna, neboť nejdříve vám musíme sdělit, že hrdinka této novely bydlí v přízemí a jmenuje se Grétka, kteréžto jméno, ačkoliv není tak libozvučné jako Ethelvina nebo Azelie, zdá se dostatečně lahodné německému i nizozemskému sluchu.

Vstupte, otřete si však pečlivě obuv, neboť vlámská čistota tu vládne despoticky. Obličej si myjí ve Flandrech jen jednou týdně, zato však

podlahu paří a drbou čile dvakrát denně. — Podlaha v síňce, jako v celém domě, je z jedlových prken, kterým se ponechává přírodní zbarvení a na nichž není nátěru, který by nám bránil, abychom viděli dlouhé bledé žily a hvězdovité suky; je řídce posypána pečlivě prosetým mořským pískem, jehož zrnka zabraňují noze uklouznouti, jak často se uklouzne v našich salonech, kde spíše bruslíme než chodíme. — Pokoj Grétčin je na právo; jsou to ony prosté, šedivé dveře, na nichž měděný knoflík, vycíděný truplem, se leskne jako ze zlata; otřete ještě jednou podešve o rákosovou rohožku, ani císař by sem nevešel se zablácenými botami.

Hleďte chvíli na onen tichý, pokojný vnitřek; nic tu neupoutá zraku, vše je tu klidné a střízlivé. Ani Markétčin pokojík není nijak panensky melancholický; nevinná jarost dlí na všech těch rozkošně čistých podrobnostech.

Hnědé stěny obložené do výše prsou dubovým nástěnkem, nemají ozdob kromě sádrové malované madony, oblečené jako loutka, s atlasovými střevíčky a korunou z rákosové dřeni, náhrdelníkem z drobných sklíček a dvěma vázičkama s umělými květinami, které stojí před ní. V pozadí světnice, v koutě ztopeném ve stínu, stojí sloupková postel starobylého tvaru se zelenými šerkovými záclonami a závěsy s velkými zuby, jež jsou vroubeny žlutými prýmký; v hlavách Kristus, pod nímž pata kříže tvoří kropenku, rozpíná paže ze sloni nad spánkem čisté bytosti.

Truhla je tak vydrhnuta, že se svítí jako zrcadlo; u okna stojí stůl na zkroucených nohách s klubky a přadeny nití a veškerým náčiním pro krajkářku; s velkým vyšívaným křeslem a několika židlemi o opěradlech ve stylu Ludvíka XIII., jaké lze videti na starých rytinách Abrahama Bosse, tvoří celé zařízení, téměř puritánský prosté.

Přece však musíme dodati, že Grétka, ačkoliv byla počestná, dovolovala si přepych zrcadla z broušeného benátského křišťálu v ebenovém rámu vykládaném mědí. Svěcená zimozlázová větévka, zatknutá do rámu, posvěcuje však tento světský předmět.

Představte si, že Grétka sedí ve velkém vyšívaném křesle, nohy má na stoličce, kterou si sama vyšila, a splétá a rozplétá kouzelnými prstíky nepostizitelné sítkování začaté krajky; sličná hlavička je zjasněna zesponu tisícířými čtveračivými odlesky, které svěžimi, vzdušnými tóny stříbrí průsvitný stín, jenž ji oblévá; lahodný pel mládí dodává sametové hebkosti holandskému zdraví jejích tváří, jejichž svěžesti nemůže zeslabiti ani šero;

světle, které sem spoře vniká hořejšími okenními tabulkami leskne se vršek jejího čela jako atlas a drobné vlásky, vzpírající se zubům hřebene, září jako zlaté úponky. Spusťte náhle sluneční paprsek na římsu a truhlu, zastrčte nějakou cetku do baňatých hrnců slaměné barvy, nažluťte trochu Krista, prohlubte tuhé a rovné řasy šerkových záclon, moderně kalnou bledost oken natřete hnědě, do pozadí jizby dejte starou Barboru ozbrojenou koštětem, soustřeďte všechny jas na hlavu a ruce dívčiny a budete míti vlámské plátno z nejlepší doby, jehož by se nevzpírali podepsati Terburg nebo Kašpar Netscher.

Jaký rozdíl jest mezi tím čistým, úpravným, snadno pochopitelným vnitřkem a pokojem francouzské dívky, stále přecpaným šatstvem, notovým papírem, začatými akvarely, v němž není nic na pravém místě, rozložené šaty visí na lenochách židlí a domácí kočka luští drápy román zapomenutý na zemi! — Jak jasná a čirá je voda, v níž smáčí se napolo opadalá růže! Jak bílé je plátno, jak čisté je skleněné nádobí! — Ve vzduchu nepoletuje ani prášek, nikde není zbloudilého chloupku.

Metzu, jenž maloval v besídce uprostřed rybníku, aby zachoval neporušenost barvám, byl by bez obavy pracoval v Gretčine pokoji. Litinová deska v pozadí krbu se třpytí jako stříbrný basrelief.

Ted' však dostáváme strach; je to vskutku hrdinka, která se hodí našemu rekovi? Jest Gretička opravdu Tiburciovým ideálem? Není to vše příliš přesné, měšťanské, pozitivní? Není to spíše typ holandský než vlámský, a na svou duši, myslíte, že byly takové Rubensovy modely? Nebyly to především veselé kmotry červených tváří, překypujících vnaď, mocného zdraví, klátivé všední chůze, jejichž triviální skutečnost opravil malířův genius? Velicí mistří si často s námi takto zahrávají. Z bezvýznamného místa učiní rozkošnou krajinu, ze sprosté služky Venuši; nekreslí toho, co vidí, ale to, po čem touží.

Přes to se podobá Grétka, ač jest roztomilejší a útlejší, opravdu velice Magdaleně z chrámu Panny Marie v Antverpách, a to může jistě stačiti Tiburciovu srdci. Bude mu těžko naléztí nádhernějšího těla k preludu malované milenky.

Nyní, když znáte Grétku a její pokoj, — ptáčka a hnízdo, — tak dobře jako my, jistě byste se rádi dověděli něčeho bližšího o jejím životě a postavení. — Její příběh je nejprostší na světě: — Grétka, dcera drobného kupce, stíhaného nehodami, jest již několik let sirotkem, žije se starou,

oddanou služkou Barborou z malé renty, z troskek otcovského dědictví a z výtěžku své práce; ježto Grétka zhotovuje šaty a krajky tak, že i u Vlámů platí za zázrak píle a čistoty, může se šatiti, ač je prostou dělnicí, s jistou elegancí a nelišiti se příliš od měšťanských dcerek. Má jemné prádlo, čepečky vynikají bělostí, botky jsou nejlepšího tvaru ve městě, neboť, byť se tato podrobnost snad Tiburciovi nelíbila, musíme přiznati, že má Grétka nožku jako andaluská komteska a obouvá se podle toho. Jinak je to dobře vychovaná dívka, umí čisti, pěkně píše, zná všemožné vyšívací stehy, nemá v pracích jehlou pod sluncem soupeřky a nehraje na klavír. Dodejme, že má však obdivuhodné nadání pro hruškové dorty, kapry na modro a koláče z tuhého těsta, neboť si zakládá na kuchyni jako všechny dobré hospodyňky, a umí připravovati podle zvláštních receptů tisíce vzácných, drobných pamlsků.

Tyto podrobnosti budou se jistě zdáti nevalně aristokratickými, ale naše hrdinka není ani diplomatickou kněžnou, ani půvabnou třicetiletou ženou, ani módní zpěvačkou; jest docela prostě krajkářkou z ulice Kipdorp, blízko valů v Antverpách. Jelikož však v našich očích není skutečného rozdílu mezi ženami, leda co do krásy, vyrovná se Grétka vévodkyni „na stoličce“ a jejích šestnáct let jí počítáme za šestnáct urozených předků.

V jakém stavu je Grétčino srdce? — Stav jejího srdce je nejspokojivější; dosud milovala jenom kávové hrdličky, zlaté rybky a jiné drobné, úplně nevinné živočichy, již by nemohli znepokoj ováti ani nej sveřepějšího žárlivce. Každou neděli chodí na velkou do jezuitského kostela skromně zahalena v černý hedvábný šátek, a za ní jde Barbora, jež jí nese knihu; pak se vrátí a listuje v bibli, „kde čteš o Otcí našem v rouše císařském“, a jejíž dřevoryty po tisícáté obdivuje. Je-li pěkně, vyjde si na procházku k tvrzi Lillo nebo k Tété de Flandre s dívkou stejného věku, rovněž krajkářkou; v týdně téměř nevyjde z domu, leda jde-li odvádět práci, a to ještě většinou obstarává Barbora. — Šestnáctiletá dívka, jež dosud nesnila o lásce, byla by nepravděpodobným zjevem v teplejším podnebí; ale vlámské ovzduší, těžké mdlými výpary průplavů, roznáší velmi málo afrodisiackých částíček. Květiny jsou tu opožděné, ztuční, ztloustnou, zdužnatí; jejich těžké vůně podobají se vůním aromatických odvarů; plody jsou vodnaté; země a nebe, prosycené vlhkem, posílají si navzájem páry, jichž nemohou vstřebati a jež slunce se nadarmo pokouší vypiti bledými rty. — Ženám brodicím se v této mlžné lázni, není těžko zůstatí počestnými,

22 Zlaté rouno

neboť podle Byrona, — padouch slunce jest velikým svůdníkem a učinilo více výbojů nežli don Juan.

Není divu, že v tomto mravném ovzduší zůstala Grétka cizí i jen pomyslení na lásku, i ve formě manželství, formě to přece zákonné a dovolené. Nečetla špatných románů, ba ani dobrých; nemá vůbec mužského příbuzného, bratrance prvního ani druhého stupně. Šťastný Tiburciusí — Ostatně námořníci s krátkými, zakouřenými dýmkami, kapitáni dalekých cest, kteří se tu nečinně procházejí a vážní obchodníci, kteří se ubíra bursu a uvažují o cifrách, vraštíce čelo, a když jdou podle zdi, vrhnou prchavou siluetu do „špehýrky“ Grétčiny, nehodí se příliš k rozplamenění obraznosti.

Přiznejme však, že Grétce, ač byla panensky nevědomá, jevil se Tiburcius jako slušný kavalír pravidelné tváře; viděla ho několikráte v katedrále v pohroužení před „Snětím s kříže“ a jeho vytržené chování připisovala nemírné zbožnosti, u mladého muže velmi příkladné. Když její cívky pobíhaly, myslila na neznámého z náměstí Meir a oddávala se nevinnému snění. — Ba jednoho dne se zvedla a neuvědomivši si, co činí, stanula před zrcadlem, v němž se dlouho shlížela; dívajíc se na sebe ze předu, ze tří čtvrtin, ve všemožném osvětlení, shledala, což byla pravda, že její pleť jest hedvábnější nežli list rýžového papíru či kamélie, že má podivuhodně jasné, modré oči, rozkošné zoubky v broskvových ústech a nejpěknější plavé vlasy. — Poprvé si všimla svého mládí a krásy; vzala bílou růži, která byla ponořena do krásné křišťálové sklenice, vložila si ji do vlasů a usmála se, když uviděla, jak ji ta prostá květina pěkně zdobí: koketnost se zrodila, — láska přijde brzy za ní.

Ale vida, již je tomu hodně dlouho, co jsme opustili Tiburcia; co dělal v hotelu „u brabantského erbu“, zatím co jsme podávali tyto zprávy o krajkářce? Napsal na překrásný list papíru cosi, co jest patrně vyznáním lásky, leda že je to vyzvání na souboj, neboť několik počáraných a seškrtaných listů, které leží na zemi, dokazuje, že je to spis, jehož redakce jest velmi obtížná a velmi důležitá. Když byl hotov, vzal si plášť a zamířil opět k ulici Kipdorp.

Grétčina lampa, hvězda míru a práce, zářila klidně za oknem a stín dívky, skloněné nad trpělivou prací, promítal se na průsvitný tyl. Tiburcius, rozčilenější než zloděj, jenž se chystá otočit klíčem pokladny, připlížil se zticha k mřížím, protáhl ruku tyčemi a zastrčil do měkké prsti v hrnci s

karafiáty růžek svého dopisu, složeného na třikrát, doufaje, že Grétka jej nepřehlédne, až ráno otevře okno, aby zalila květiny.

Nato se vzdálil tak lehkým krokem, jakoby podešve jeho bot byly podšity plstí.

IV.

Když se Grétčino okno pootevřelo, zbledla již chorá žluť dohasínajících svítlen, Šelda dýchala jako zpocený kůň a denní světlo počalo pronikati trhlinami v mlze. Grétka měla oči ještě plny unylosti a vzorek, jež záhyb podušky vtiskl na její něžnou tvář, svědčil, že spala, aniž byla změnila místa na své panenské postýlce, spánkem, jehož tajemství zná jen mládí. — Chtěla se podívat, jak její milé karafiáty ztrávily noc i zahalila se nakvap prvním šatem, jenž se jí namanul; tento půvabný a cudný nelad jí ku podivu slušel, a možno-li pojem bohyně spojití s plátěným flanderským čepečkem, okrášleným malínskými krajkami, a s ranním pláстикem z bílého jemného barchentu, pravíme vám, že vyhlížela jako Zora, pootvírající brány Východu; toto přirovnání je snad trochu vznešené pro krajkářku, která se chystá zalévat zahradu ve dvou majolikových hrnkách. Ale zajisté nebyla Zora tak svěží a ruměnná, — obzvláště flanderská Zora, jež má vždy trochu kruhy pod očima.

Grétka, ozbrojená velkou karafou, chystala se zaliti karafiáty, takže ohnivě vyznání Tiburciovo bylo by málem bývalo zaplaveno mravní potopou studené vody; na štěstí bílý papír padl do očí Grétce, jež dopis vytáhla a velice užasla, když shlédla jeho obsah. Byly v něm jenom dvě věty, francouzská a německá; francouzská věta se skládala ze dvou slov: „Je t'aime“, německá ze tří: „Ich liebe Dich“, — což značí přesně totéž. Tiburcius myslil na to, kdyby snad Grétka znala jen svoji mateřštinu; jak vidíte, byl dokonale obezřelým mužem.

Věru, to stálo za to, že počmáral více papíru, nežli potřeboval Malherbe na jednu sloku, a že vypil láhev znamenitého tokajského, aby prý povzbudil obrazotvornost, když pak na konec dospěl k této nové a duchaplné myšlence! Nu, ačkoliv byl list Tiburciův zdánlivě prostý, byl snad veledílem prohnání, nebyl-li ovšem hloupý, — což je také možno. Není-li mistrovským kouskem vrhnouti do klidné duše dívčiny jako kapku žhavého olova pouze slovo: — „Miluji Tě“, — a nezpůsobí-li jeho dopad nekonečného čerění a soustředných kruhů jako na povrchu jezera?

Co obsahují vlastně všechny nejžhavější milostné epištoly? Co zbude z těch všech nabubřelých vášní, pícháme-li do nich špendlíkem rozumu?

Všechna výmluvnost Saint-Preuxova dá se omezit na jedno slovo a Tiburcius dosáhl skutečně velké hloubky, když soustředil v této krátké větě květnatou rétoriku svých prvotních náčrtků.

Nepodepsal se; k čemu také jména? Byl ve městě cizí, neznal jména Grétčina a v pravdě se málo o ně staral. — Takto bylo vše romantičtější i tajemnější. Nejneplodnější obraznost mohla z toho sestavit dvacet svazků in octavo, více méně pravděpodobných. — Jest to sylf, čistý duch, zamilovaný anděl, krásný kapitán, syn bankéřův, mladý lord, anglický peer a majitel milionové renty, ruský bojar se jménem na „ov“, s množstvím rublů a kožišinových límců? Takové vážné otázky nezbytně kladl tento list svojí lakonickou výmluvností. — Tykání, kterým oslovujeme jedině božství, svědčilo o prudké vášni, které nebyl Tiburcius s to pocítiti, která však mohla co nejlépe působiti na mysl dívčinu; — vždyť přepínání zdá se býti ženám vždy přirozenější nežli pravda.

Grétička ani na okamžik nebyla na rozpacích, že pisatelem lístku je mladík z náměstí Meir; v takových věcech se ženy ani trochu nemýlí; mají zázračný pud a cích, který jim nahrazuje znalost světa a vášní. Nejhodnější ví o tom více nežli don Juan se svým seznamem.

Popsali jsme svoji hrdinku jako velmi naivní, nevědomou a počestnou dívku; musíme však doznati, že vůbec nepocítila cnostného rozhořčení, jež se má zmocni ti ženy, obdrží-li dopis psaný ve dvou jazycích a obsahu zřejmě nepatřičného. — Spíše měla jakýsi pocit rozkoše a lehký růžový obláček přelétl jí po tváři. Tento dopis byl pro ni vysvědčením krásy; dodával jí sebedůvěry a zjednával jí místa ve světě. Byl to první pohled, jenž vnikl v její skromný skryt, neboť skrovné jmění vadilo, aby se kdo o ní ucházel. — Až dosud ji považovali za pouhé dítě, Tiburcius ji posvětil na dívku; byla mu vděčna, jako je jistě perla vděčna potápěči, jenž ji objevil v hrubé lastuře pod tmavým pláštěm Okeánu.

Když minul první dojem, zmocnil se Grétky pocit dobře známý všem, kdož byli v dětství přísně vedeni a nikdy neměli tajemství; dopis ji tížil jako mramorový balvan, nevěděla, co s ním. Pokoj se nezdál míti dosti temných koutů, dosti neproniknutelných skrýší, kam by jej ukryla před očima lidí. Vložila jej do kufru za kupu prádla, ale za několik okamžiků jej opět vyňala: list planul prkny skříně jako mikrokosmos doktora Fausta na Rembrandtově leptu. Grétka hledala bezpečnější místo; Barbora snad bude potřebovat

ubrousků nebo prostěradel a nalezne dopis. Vzala židli, vystoupila na ni a položila list na římsu postele. Papír jí páčil v rukou jako do ruda rozžhavený plech. Barbora přišla ukliditi pokoj; — Grétka, jež se tvářila, jako by se nestarala o nic na světě, usedla na svoje obvyklé místo a chopila se včerejší práce; kdykoli však Barbora pokročila k posteli, upadala Grétka do hrozné úzkosti. V tepnách na spáncích jí hučelo, horký úzkostný pot se jí perlil na čele, prsty se jí zaplétaly do nití a zdálo se jí, že neviditelná ruka jí svírá srdce. Zdálo se jí, že se Barbora tváří znepokojeně a podezřívavě, což nebylo jejím zvykem. — Konečně stařena odešla s košíkem na ruce nakupovat. — Ubohá Grétka si oddechla, vzala dopis a schovala jej do kapsy, ihned jej však vyňala; šustění papíru jí polekalo i vložila jej opět za řadra. Tam totiž ukládají ženy vše, co je uvádí do rozpaků. Živůtek je skříň bez klíče, úplná zbrojnice květin, pletenců vlasů, medailonů a sentimentálních epištol, jakási schránka na dopisy, kam se hází na poštu veškerá srdeční korespondence.

Proč tedy nespálila Grétka onoho bezvýznamného kusu papíru, který jí naháněl tolik strachu? Za prvé, Grétka jakživa nepocítila tak palčivého pohnutí, byla polekána i zároveň unesena. — A pak, řekněte mi, proč se milenci vzpírají zničitě listy, které je snad později prozradí a přivodí jejich zkázu? Protože je dopis viditelnou duší, protože vášně pronikla elektrickým fluidem onen bezpodstatný lístek a udělila mu život. Spálení listu je mravní vraždou, v popelu zničené korespondence jest vždy několik částeček dvou duší.

Grétkai nosila tedy dopis v záhybu živůtku, vedle zlatého křížku, velice užaslého, že se ocitl v sousedství milostného psaníčka.

Tiburcius, jako dobře vycovaný mladík vyčkával, aby jeho vyznání mohlo působiti. Udělal se mrtvým a neobjevil se již v ulici Kipdorpu. Grétka se počala znepokojovati, když tu jednoho krásného, jitra spatřila v okenních mřížkách nádhernou kytici cizokrajných květin. — Tiburcius šel tudy a to byla jeho navštívenka.

Z kytice měla mladá dělnice mnoho radosti, ježto přivykla myšlence na Tiburcia, a její ješitnost byla tajně uražena malou horlivostí, kterou projevoval po tak rychlém začátku; vzala kytici, naplnila vodou pěkný míšeňský hrnek s modrými kresbami, rozvázala stonky a dala kytici do vody, aby déle vydržela. — Při tom se dopustila první lži v životě, neboť řekla Barboře, že jí kytici darovala dáma, již nosila krajky a jež zná její zálibu v květech.

Toho dne přišel Tiburcius na zvědy před dům, jakoby si chtěl načrtnouti některé bizarní stavitelské ozdoby, stál tu velmi dlouho a ryl tupým rydélkem na bídné velínové čtvrtce. — Teď se zase Grétka dělala mrtvou; nehnul se jediný záhyb záclony, neotevřelo se jediné okno: dům jakoby spal. Uchýlila se do koutka, odkud si mohla zrcadlovou špehýrkou prohlížeti Tiburcia po libosti. — Viděla, že jest velký, urostlý, že má jistou vznešenost, pravidelnou tvář, smutné, mírné oči, melancholický výraz — a to ji velmi dojalo, neboť byla zvyklá na brunátné zdraví brabantských obličejů. Ostatně, ačkoliv nebyl Tiburcius lvem ani módním panáčkem, nepostrádal vrozené elegance i musil se takové naivní dívce, jako byla Grétka, jeviti jako dokonalý elegán: na Gentském bulváru by se zdál sotva ucházející, v ulici Kipdorp byl nádherný.

O půlnoci vstala Grétka v božském dětinství a šla se bosky podívat na svoji kytici; pohroužila tvář do květinového trsu a políbila Tiburcia na červené rty skvostné jiriny; válela vášnivě obličej v neurčité strakatině oné květinové lázně, dlouhými doušky chutnala opojné vůně, vdechujíc je plnými chřípěmi, až cítila, že jí srdce jihne a oči umdlévají. Když se vzpřímila, třpytily se jí tváře operlené kapičkami a půvabný nosík, co nejkrásněji zamatlaný zlatým pelem tyčinek, byl překrásně žlutý. Oťřela se, smějíc se, znovu ulehla a usnula; věřte, že viděla Tiburcia ve všech snech.

Co se zatím stalo s Magdalenou ze „Sněti s kříže“? Panuje stále bez soupeřky srdci našeho mladého nadšence; před nejkrásnějšími živými ženami má tu výhodu, že jest nemožná: — není u ní zklamání ani přesycení! Nepozbude kouzla sprostým nebo směšným rčením: jest nepohnuta, svědomitě podržujíc svrchovanou linii, v níž ji uzavřel veliký mistr, jsouc jista, že bude věčně krásná a věčně bude v yprávěti svojí němou řečí sen vznešeného génia.

Malá dělnice z ulice Kipdorp jest opravdu půvabnou bytostí; jak daleko však mají její paže k onomu vlnivému a vláčnému obrysu, k oné mohutné síle zakryté půvabem! Jak mladistvě útlá jsou dosud její ramena! A jak bledá je plavost jejích vlasů, přirovnáme-li ji k podivným, bohatým tónům, které roznítil Rubens v řinoucí se kšticí svatě hříšnice! — Tak rozprávěl v duchu Tiburcius, procházeje se po nábřeží Šeldy.

Jelikož však viděl, že ve své malované lásce nijak nepokračuje, pronesl nad svým podivným šílenstvím nejrozumnější soud na světě. Vrátil se ke Grétce ne bez dlouhého lítostného vzdechu; nemiloval jí, připomínala mu

však aspoň jeho sen, jako dcera připomíná svoji zbožňovanou matku, jež je mrtva. — Nebudeme prodlévati u podrobností tohoto poměru; každý si je snadno domyslí. — Veliká kuplířka Náhoda, opatřila našim milencům velmi přirozenou příležitost, aby mohli spolu mluvit. — Grétka šla podle zvyku s mladou přítelkou na procházku k Tété de Flandre, na druhý břeh Šeldy. Běhaly za motýli, vily věnečky z chrp, válely se v koptkách sena, až přišel večer a převozník naposledy přešel řeku, aniž to zpozorovaly. — Stály tam obě dosti znepokojeny, špičku nohou majíce ve vodě, a křičely ze všech sil stříbrnými hlásky, aby pro ně přijeli; ale bláznivý větrík zanášel jejich výkřiky a jen tichý nářek vln na písku jim odpovídal. Na štěstí se tu projížděl v plachetce Tiburcius; zaslechl je a nabídl jim, že je převezme, což přítelkyně honem přijala, ačkoliv Grétka vyhlížela rozpačitě a rděla se. Tiburcius ji doprovodil domů a vynasnažil se uspořádati příští neděli projížďku v loďce se schválením Barbory, která mu byla velice příznivě nakloněna, že tak horlivě navštěvoval kostely a uctíval obraz „oneti s krize“.

Tiburcius se nesetkal u Grétky s velkým odporem. Byla tak čistá, že se nebránila, nevědouc ani, že se na ni útočí, a ostatně Tiburcia milovala, neboť, ačkoliv hovořil velmi vesele a vyjadřoval se o všem s ironickou lehkomyšlností, přece uhodla, že jest nešťasten, a žena jest pudově těšitelkou: bolest ji láká jako zrcadlo skřivany.

Ačkoliv byl k ní mladý Francouz pln pozornosti a choval se k ní nesmírně něžně, cítila, že jí cele nenáleží a že v duši jeho jsou zákoutí, kam ona nikdy nepronikne. — Zdálo se, že jest zaujat vyšší, skrytou myšlenkou, a bylo zřejmo, že koná často cesty do neznámého světa; jeho obraznost unášena bezděkým třepetáním křídel, dychtivě se bila o strop, hledajíc otvoru, jako lapený pták, aby vzlétla k modrému nebi. Často si ji prohlížel s podivnou pozorností a tvářil se při tom hned spokojeně, hned nespokojeně. — Takový pohled nebyl pohledem milence. — Grétka si nedovedla vysvětliti takového chování, ježto si však byla jista Tiburciovou věrností, neznepokojovala se tím jinak.

Tiburcius předstíraje, že se Grétčino jméno těžce vyslovuje, překřtil ji na „Magdalenu“; přijala tuto změnu s radostí, neboť pociťovala tajnou slast, že ji milenec oslovuje tajemným, odlišným jménem, jako by pro něho byla jinou ženou. Často též navštěvoval katedrálu a dráždil své šílenství bezmocným pozorováním; v takové dny pykala Grétka za Magdaleninu

krutost: skutečnost pykala za ideál. — Byl nevrlý, mrzutý a nudný, což dobré stvoření přičítalo nervovým bolestem nebo přílišné četbě.

A přece jest Grétka rozkošná dívka, jež si zaslouží, aby byla milována pro sebe samu. V celých Flandrech, Brabantu a Hennegav- sku nenašli byste bělejší a svěžejší pleti a krásnějších, plavých vlasů: má buclatou i něžnou ručku s achátovými nehty, ručku opravdu jako princezna, a malou nožku, což jest vzácnou předností v zemi Rubensově.

Ach, Tiburcie, Tiburcie, který chceš se vřít v náručí skutečný ideál a zlíbatí na ústa svou chiméru, měj se na pozoru; chiméry mají sice oblou hruď, labutí křídla a zářivý úsměv, ale také špičaté zuby a ostré drápy. Bídnicе vyssají čistou krev z tvého srdce a ostaví tě suššího a prázdnějšího nežli houbu; neměj takové bezuzdné ctižádosti, nechtěj přiměti mramorových soch, aby sestoupily s podstavce, neobracej svých proseb k němým plátnům; všichni tvoji malíři a básníci stonali touž nemocí jako ty: ve stvoření božím chtěli pro sebe zvláštního stvoření. Mramorem, barvou, rytmem vyjádřili a zvěčnili svůj sen o kráse: jejich díla nejsou podobiznami milenek, jež měli, ale těch, jichž by si byli přáli, a marně bys na zemi hledal jejich modely. Jdi pro novou kytici pro Grétku, krásnou a sladkou dívku; zanech mrtvých stínů a snaž se žiti s lidmi tohoto světa.

V.

Ba, Tiburcie, Gréčka stojí vysoko nad tebou, třebaže se tomu velice podivíš. Nečetla básníků, nezná Homéra a Virgila ani podle jména; žalostné písně o Věčném židovi, o Jindřišce a Damonovi, tištěné na dřevě a hrubě kolorované, jsou celou její literaturou, zároveň s latinou její mešní knížky, kterou svědomitě slabikuje neděli co neděli. Virginie ve svém ráji, plném magnolií a yamových růží, nevěděla o mnoho více.

Jsi jistě velmi zběhlý v literatuře. Ovládáš dokonale estetiku, esoteriku, plastiku, architektoniku a poetiku; Marfurius ani Pancratius nemají krásnějšího seznamu věd, končících na „ika“. Od Orfea a Lykofronta až k poslednímu svazku pana de Lamartine jsi shtal vše, co bylo ukuto do veršů, sestaveno do rýmů a slok všeho druhu; jediný román ti neušel. Sběhal's od konce ke konci nesmírný svět obraznosti; znáš všechny malíře od Ondřeje Rica krétského a Bizzamana až k p. p. Ingresovi a Delacroixovi; studoval jsi krásu u nejčistších zdrojů: eginských basreliefů, parthenonských vlyšů, etruských vás, kněžského sochařství egyptského, umění řeckého a římského, gotiky a renesance; vše jsi prozkoumal, všechno prohrabal; stal jsi se jakýmsi dohazovačem krásy, jehož se dotazují malíři o radu, když si chtějí vybrati model, jako se radíme se Štolbou při koupi koně. Nikdo zajisté nezná lépe tělesnou stránku ženy nežli ty; — v tomto jsi silný jako athénský sochař; poezie tě však celého zabrala, že jsi v sobě potlačil přirozenost, svět i život. Milenky byly ti jen více méně zdařilými obrazy: — láska ke krásným ženám a hezkým ženám byla u tebe v poměru obrazu Tizianova k Boucherovu nebo Vanlooovu; nestaral se's však vůbec o to, zda se něco chvěje a buší pod jejich zevnějškem.— Ačkoliv máš dobré srdce, zdají se ti bolest i radost dvěma škleby, které porušují klid linií: žena jest ti jen vlahou sochou.

Ach, nešťastné dítě, zahod' knihy do ohně, roztrhej rytiny, rozbij odlitky, zapomeň na Rafaela, zapomeň na Homéra, zapomeň na Fidia, nemáš-li odvahy chopiti se štětce, pera či dláta; k čemu tento neplodný obdiv? Kam vedou tyto nesmyslné záchvaty nadšení? Nežádej od života více, nežli může poskytnouti. Pouze velcí duchové jsou v právu, nejsou-li spokojeni se stvořeným. Mohou hleděti do očí sfnze, protože uhadují její záhady. — Ale ty nejsi velký duch; buď prostého srdce, miluj tu, která tě miluje, a jak

praví Jean Paul, nežádej si měsíční záře, ani gondoly na Lago Maggiore, ani dostaveníčka na Isola Bella.

Staň se advokátem, lidomilem nebo vrátným, obrať svoji ctižádost k tomu, aby jsi se stal voličem a desátníkem ve své četě; opatři si, čemu se ve světě říká stav, staň se dobrým měšťákem. Při tomto slovo zjeví se ti bezpochyby hrůzou dlouhá kštice, neboť pohrdáš měšťákem stejně jako německý burš filistrem, voják civilem a brahmín pariem. Nevýslovným pohrdáním zdrcuješ zcela počestného obchodníka, protože má raději vaudevilní kuplet nežli Dantovu tercinu a piplaniny módních malířů podobizen nežli svalovou figuru Michalangelovu. Takový člověk stojí u tebe níže nežli nemá tvář, a přece patří k měšťákům, jichž duše (a mají duši) je bohata poezií, kteří jsou schopni lásky i oddanosti a pocitů, jichž jsi neschopen, protože ti mozek zničil srdce.

Pohleď na Grétku, jež po celý život zalévala jenom karafiáty a splétala nitě; jest tisíckrátě básničtější nežli ty, pane umělče, jak se teď říká; — věří, doufá, má úsměv ji slzy; tvé slovo rozjasní i zchmuří její půvabnou tvář; sedí tu ve velkém vyšívaném křesle u okna v zádumčivém svitu a koná svoji každodenní práci. Ale jak pracuje její hlavinka! Jak zvlétá její obraznost! Kolik vystaví a zboží povětrných zámků! Jak se rdí a jak jest jí horko a zima jako zamilované z antické ódy! Krajka jí vyklouzne z rukou, — zaslechla na dlažbě chodníku krok, který rozezná mezi tisíci, s celou prudkostí vjemu, který vášeň propůjčuje smyslům; ač přicházíš v určenou hodinu, byl's již dávno očekáván. Po celý den se zabývala jen tebou; tázala se v duchu: „Kde je teď? — Co dělá? Myslí na mě, jako já na něho? — Snad jest nemocen; včera se mi zdálo, že byl smuten a zamýšlen, když odcházel. — Příhodilo se mu něco? — Dostal z Paříže nepřijemné zprávy?“ — Takové otázky kladla její vášnivá láska ve své rozkošné obavě.

To chudé, srdcem přebohaté děcko přeneslo střed svého bytí, žije již jen v tobě a tebou. — Účinkem velebného tajemství vělování lásky přebývá její duše ve tvém těle, její duch sestupuje na tebe a navštěvuje tě; — vrhla by se pod meč, který by hrozil tvou hrudi, rána, která by zasáhla tebe, usmrtila by i ji, — a přece si's ji vzal jenom za hračku, za malířskou loutku pro svou fantazii. A tolik lásky získal's několika zamilovanými pohledy, několika kyticemi a že's oddeklamoval vroucím hlasem románová loci communes. — Lepší milenec byl by snad nepochodil, neboť, běda, chceme-li vzbudili lásku, nesmíme jí sami cítiti. — Chladnokrevně jsi navždy zkalil jas toho

skromného života. — Vskutku, mistře Tiburcie, cititeli plavé barvy a tupiči měšťáků, spáchal jsi špatný čin; musíme ti to, bohužel, říci.

Grétka nebyla šťastna; tušila mezi sebou a milencem neviditelnou soupeřku, zmocnila se jí žárlivost. Stopovala kroky Tiburciovy a viděla, že chodí jen do svého hostince „u erbu brabantského“ a do katedrály na náměstí Meir. — To ji upokojilo.

„Proč pak se stále díváte“, pravila mu jednou, „na tvář svaté Magdalény, jež podpírá tělo Spasitelovo na obraze „Snětí s kříže?“

„Protože se ti podobá“, odvětil Tiburcius.

Grétka se zarděla radostí a běžela k zrcadlu, aby se přesvědčila o správnosti tohoto přirovnání; poznala, že má jímavé, lesknoucí se oči, plavé vlasy, klenuté čelo, celý tvar obličejové svěťice.

„Proto mi tedy říkáte Magdaléna, místo Grétka, nebo Markéta, což jest mé pravé jméno .

„Právě proto“, odvětil Tiburcius, tváře se rozpačitě.

„Nikdy bych nebyla myslila, že jsem tak krásná“, pravila Grétka, „a mám z toho velkou radost, neboť mne budete tím více milovati“.

Jasný klid vrátil se na čas do dívčiny duše a i Tiburcius se statečně snažil, aby přemohl svou nesmyslnou vášeň. V duchu mu vyvstávala obava, aby se nestal monomanem, a aby zkoncoval krátce s touto posedlostí, rozhodl se, že se vrátí do Paříže.

Nežli odejel, odebral se naposledy do katedrály a dal si otevřítí od přítele kostelníka okenice obrazu „Snětí s kříže“.

Zdalo se mu, že Magdalena vypadá smutněji a žalostněji nežli obvykle; veliké slzy řinuly se jí po ubledlých tvářích, rty byly staženy bolestnou křečí, modrá duha obklopovala zjihlé oči, sluneční paprsek prchl s vlasů a v celé postavě jevila se jakási zoufalost a sklíčenost, jakoby již nevěřila ve zmrtvýchvstání svého miláčka. — Kristus měl toho dne skutečně barvu tak bledou, tak nazelenalou, že se dalo těžko připustiti, že by se mohl kdy vrátiti život do jeho rozkládajícího se těla. I ostatní postavy na obraze sdílely tuto obavu; jejich oči byly kalné, tváře žalostné a svatozáře vrhaly jen olověný svit; smrtelná zsinalost rozprostřela se po plátně nedávno tak teplém a životném.

Tiburcia dojal výraz svrchovaného smutku na tváři Magdalénině a jeho úmysl odcestovati byl zviklán. Raději to přičítal tajné sympatii, nežli hře

světla. — Bylo pošmurno, déšť stínoval oblohu tenkými nitkami a proužek denního světla stěží pronikal zatopenými tabulkami, šlehanými křídlem větrných poryvů; tato příčina byla příliš pravděpodobná, aby ji Tiburcius uznal.

„Ach, — jak bych tě zítra miloval, kdyby jsi žila“, pravil si tiše, použil verše jednoho našeho mladého básníka. „Proč jsi pouhým, nehmatatelným stínem, připoutaným navždy k tkáni tohoto plátna a zajatým za tenkou vrstvou laku? — Proč jsi preludem života, nemůžeš-li žít? — Co ti prospěje, že's krásná, ušlechtilá a vznešená, že máš v očích plamen lásky pozemské i nebeské a kolem hlavy skvoucí svatozář lítosti, — když jsi jen trochou oleje a barvy, kladené jistým způsobem? — Ó, zbožňovaná krásko, obrať ke mně svůj zrak, tak sametový i zářící; hříšnice, slituj se nad mojí šílenou vášní, ty, již láska otevřela nebeské brány; vyjdi ze svého rámu, vztyč se ve své dlouhé sukni ze zeleného atlasu, neboť jsi dlouho klečela před vznešenou šibenicí; — svaté ženy dobře budou střežiti těla bez tebe a postačí, aby bděly u mrtvého“.

„Pojď, pojď, Magdaléno, nerozlila's všech nádob svých voňavek na nohy božského mistra, jistě zůstalo dosti nardu a vonné myrhy na dně onyxové vázy, aby vrátily lesk tvým vlasům, jež jsou poskvrněny popelem kajicnice. Budeš mítí jako tehdy šňůry perel, černošská pázata a sidónské nachové roušky. Pojď, Magdaléno; ačkoliv jsi mrtva dvatisíce let, mám dosti mládí a záru, abych oživil tvůj prach. — Ach, krásný přízraku, kéž jen minutu mohu tě držeti v náručí a pak zemřít!“

Zdušený povzdech, slabý a tichý jako zalkání holubičky na smrt raněné, smutně se ozval vzduchem. — Tiburcius se domníval, že mu Magdaléna odpověděla.

Byla to Grétička, jež skryta za pilířem vše viděla, vyslechla a pochopila. Così se jí zlomilo v srdci: — nebyla milována.

Večer k ní Tiburcius přišel; byl bledý a strhaný v tváři. Grétka byla bílá jako vosk. Ranním pohnutím opadla barva s jejích lící jako pel motýlích křídel.

„Odjedu zítra do Paříže; — chceš jeti se mnou?“

„Do Paříže nebo jinam, kam si budete přát“, odvětila Grétka, v níž jakoby pohasla všechna vůle, „což nebudu všude nešťastna?“

Tiburcius vrhl na ni jasný, hluboký pohled.

„Přijďte zítra ráno, budu připravena; darovala jsem vám srdce i život. — Čiňte, co vám libo, se svou služkou“.

Šla s Tiburciem k „brabantskému erbu“, aby mu pomohla v přípravách k odjezdu; srovnala mu knihy, prádlo a rytiny, pak se vrátila do svého pokojíčku v ulici Kipdorp a vrhla se úplně oblečena na lože.

Nepřemožitelná melancholie se zmocnila její duše; vše jakoby kolem ní sesmutnělo; kytice v modré skleněné baňce švadly, lampa prskala a vrhala trhavé, bledé svity; Kristus ze sloni klonil zoufale hlavu na prsa a svěcený zimostráz měl vzhled cypřiše, smočené v očištné vodě.

Panenko Maria v jejím pokojíčku podivně na ni hleděla smaltovými očima, a bouří, opřevší se kolenem o okenní skla, zaúpěla a zapraštěla olověná oka.

Nejtěžkopádnější kusy nábytku i nejnepatrnější nářadí hleděly soucitně a s pochopením, bolestně praštěly a vydávaly žalostné zvuky. Lenoška rozpínala velké zahálčivé paže; chmel na mřížkách prostrkoval důvěrně zelenou ručku rozbitou tabulí; kotlík nařikal a plakal v popelu; záslony u postele visely ve velmi splihlých a smutných záhybech; jakoby celý pokoj chápal, že ztratí svoji mladou paní.

Grétka zavolala starou, plačící služku, odevzdala jí klíče a titry malé renty, pak otevřela klec s dvěma kávovými hrdličkami a pustila je na svobodu.

Příštího dne byla na cestě do Paříže s Tiburciem.

VI.

Tiburciův byt velmi udivil mladou Antverpanku, jež byla zvyklá na vlámskou ztrnulost a přesnost; tato směs přepychu a nepořádku zvrátila všechny její představy. — Tak bledečervená sametová příkrývka byla hozena přes bídný, viklavý stůl, v nádherných ramenových svícnech nejzdobnějšího slohu, jimiž by budoár královské milenky neztratil na kráse, byly jen bídné tuleje z obyčejného skla, popraskané od svíček, dohořevších až do konce; čínský hrnec z podivuhodné masy a mající velmi značnou cenu byl nakopnut do břicha a hroty železného drátování přidržovaly hvězdicovité lilomky; velmi vzácné rytiny a první otisky byly přípevněny špendlíky na zeď; řecká čapka spočívala na hlavě antické Venuše, a množstvím nepatřičného náradí, jako tureckými dýmky, narghiliemi, dýkami, jatagany, čínskými střevíci a indickými trepkami byly přecpány židle i etažéry.

Pečlivá Grétka neměla pokoje, dokud vše to nebylo vyčištěno, přibito a nápísem opatřeno; jako bůh, jenž vytvořil svět z chaosu, vytvořila z oné směsice rozkošný příbytek. Tiburcius, jenž byl zvyklý svému nepořádku a věděl dokonale, kde která věc jistě nebude, těžko se tu s počátku vyznal; na konec však tomu zvykl. Věci, jež rozházel, vracely se jako kouzlem na své místo. Po prvé chápal pohodlí. Jako všichni lidé s obrazností opomíjel podrobností. Dveře jeho pokoje byly zlacené a pokryté arabeskami, ale neměly ucpávek; ježto byl pravým divochem, miloval přepych, nikoliv blahobytu; byl by nosil kazajky ze zlatého brokátu s podšívkou z hadrového plátna jako Orientálové.

Ale ač se zdálo, že se mu líbí tento lidštější a rozumnější způsob života, byl přece často smuten a zamyšlen; po celé dny zůstával na divaně mezi dvěma kupami podušek, aniž hlesl slovem, se zavřenýma očima a visícíma rukama. Grétka se ho neodvážila tázati, bála se tolik jeho odpovědi. Výjev v katedrále utkvěl jí v paměti bolestnými, nesmazatelnými rysy.

Mysлил stále na antverpskou Magdalénu, — její nepřítomnost činila mu ji ještě krásnější: viděl ji před sebou jako zářné zjevení. Vidinné slunce pronikalo její vlasy zlatými paprsky, její roucho bylo průzračné jako smarag ramena se jí třpytila jako parský mramor. — Slzy se ztratily a mládí zářilo v

plném květu na jemném chmýří ruměnných tváří; jakoby se již byla zcela utěšila nad smrtí Kristovou, jehož modravou nohu již jen nedbale podpírala, odvracela hlavu stranou ke svému pozemskému milenci. — Přísné obrysy změkly ve vlnivé a vláčné linie; hříšnice se opět ukazovala v kajícnici; límeček splýval volněji, sukně se vzdouvala ve vyzývavých, svěťáckých záhybech, paže se rozvíraly zamilovaně a jakoby byly hotovy uchopiti chlípnou kořist. Veliká světice stávala se kurtyzánou a měnila se v pokušitelku. — V lehkověrnějším století byl by v tom viděl Tiburcius temný úklad toho, jenž obchází quaerens, quem devoret; byl by se domníval, že d'áblův spár spočívá na jeho rameni a že jest notně a řádně očarován.

Proč Tiburcius, ačkoliv je milován půvabnou dívkou, prostou duchem a oduševnělou srdcem, jež má krásu, nevinnost i mládí, právě to dary, pocházející od boha, jichž nikdo nemůže sám dosíci, přece se umíněně žene za šílenou chimérou, nemožným snem, jak mohla ona jasná, mohutná mysl dospěti k onomu stupni poblouznění? To vidíme denně; nebyl-li každý z nás ve svém okruhu tajně milován pokorným srdcem, zatím co hledal vyšší lásky? Nepošlapali. jsme bledou fialku bojácně vůně, kráčejíce s očima upřenýma na skvoucí a chladnou hvězdu, jež na nás vrhala ironický pohled z hloubi nekonečna? Nemá-li propast svého magnetismu a nemožnost své omamné moci?

Jednoho dne vstoupil Tiburcius do Grétčina pokoje a nesl balík. — Vyňal z něho sukni a živůtek starodávného střihu, ze zeleného atlasu, vestičku zastaralého tvaru a šňůru velkých perel. — Požádal Grétku, aby se oblékla do těchto šatů, jež jí budou jistě úchvatně slušeti, a aby je podržela pro doma; řekl jí jako na vysvětlenou, že má velice rád obleky ze šestnáctého století a že mu způsobí velkou radost, vyhoví-li jeho rozmaru. Víte, že mladé děvče se nedá dlouho prošiti, aby ozkusilo nové šaty; brzy byla přestrojena a když vstoupila do salonu, nebyl Tiburcius s to, aby potlačil výkřik úžasu a obdivu.

Cosí se mu však nelíbilo na účesu i uvolnil vlasy ze zubů hřebene a rozestřel je ve velkých kadeřích po ramenech Grétčiných, jako vlasy Magdaléniny na „Snětí s kříže“. Pak jinak upravil několik záhybů na sukni, povolil šněrovadla u živůtku, zmačkal příliš tuhý a naškrobený límeček a ucouvnuv několik kroků, pozoroval své dílo.

Při některém zvláštním představení viděli jste nepochybně t. zv. živé obvazy. Vybírou se nejkrásnější herečky z divadla, obléknou se a dají se jim takové postoje, aby představovaly některý známý obraz. Tiburcius právě

provedl veledílo v tomto oboru; — byli byste řekli, že je to vystřížený kus z obrazu Rubensova.

Grétka se pohnula.

„Nehýbej se, ztratíš postoj, takto jsi velice dobře!“ zvolal Tiburcius prosebným hlasem.

Ubohá dívka poslechla a stála nepohnutě po několik minut. Když se obrátila, uviděl Tiburcius, že její tvář jest zaplavena slzami.

Tiburcius cítil, že ona ví vše.

Slzy kanuly Grétce tiše po tvářích, volně bez přemahání, jako perly z přetékačícího poháru jejích očí, rozkošných blankytných květů, jasných jako nebe, bolest nedovedla zkaliti harmonie jejího obličje a slzy její byly půvabnější nežli úsměv jiných.

Grétka osušila slzy hřbetem ruky a opírajíc se o lenoch křesla, pravila hlasem, který byl zjihlý a změkklý dojetím:

„Ó, Tiburcie, jak jsem vámi trpěla! Žárlivost nového druhu drásala mi srdce; ač jsem neměla sokyně, byla jsem zrazována: miloval jste namalovanou ženu, ona měla vaše myšlenky a sny, jen ona se vám zdála krásnou, viděl jste na světě jenom ji. Pohroužen v toto šílené pozorování, nevšiml jste si ani, že jsem plakávala. Já, jež jsem se domnívala, že mne milujete, byla jsem pouhou náhradnicí, pouhým snímek vaší lásky! Vím dobře, že ve vašich očích jsem jen nevědomou dívkou, jež mluví francouzský s německým přízvukem, který vás rozesmává. Moje tvář se vám líbí jako vzpomínka na vaši ideální milenku, vidíte ve mně pouhou loutku, kterou ověšujete šatem podle svého rozmaru, ale pravím vám, loutka trpí a miluje vás...“

Tiburcius se pokusil přivinouti ji k srdci, vytrhla se mu však a pokračovala:

„Mluvil jste mi úchvatně o lásce, poučil jste mne, že jsem krásná a rozkošná na pohled, chválil jste mé ruce a ujišťoval, že víla nemá něžnějších; o mých vlasech jste říkal, že mají větší cenu nežli princeznin plášť, a o mých očích, že andělé sestupují s nebe, aby se v nich shlíželi, a zůstávají tak dlouho, až se opozdí a Pánbůh je vyplísí; a vše to říkal jste sladkým, jímavým hlasem a přízvukem pravdy, který by byl oklamal i nejzkušenější. — Běda, moje podoba s Magdalénou z obrazu rozohňovala vaši představu a propůjčovala vám onu umelou výmluvnost; ona vám odpovídala mými

ústy, propůjčovala jsem jí život, kterého neměla, a byla jsem vám dobrá jen k doplnění iluse.

Dala-li jsem vám několik šťastných chvil, odpouštím vám, že jste mne donutil hráti tuto úlohu. — Není konečně vaší vinou, že nedovedete milovat, že přitahuje vás pouze nemožné a že dychtíte jen po tom, čeho nemůžete dosíci. Bažíte po lásce, ale mýlíte se sám v sobě; nebudete nikdy milovati. Potřebujete dokonalosti, ideálu, poezie — všeho toho není. — Místo, abyste miloval v ženě lásku, kterou k vám chová, abyste jí byl vděčen za její oddanost a za to, že vám dává svoji duši, pátráte, zdali se podobá sádrové Venuši ve vaší pracovně. Běda jí, není-li linie čela žádoucího tvaru ! Staráte se o zrnitost její kůže, odstín vlasů, jemnost kloubu a kotníku — o srdce vůbec ne. — Nejste milencem, ubohý Tiburcie, jste pouze malířem. — O čem jste myslel, že jest vašeň, byl jen obdiv pro tvar a krásu; byl jste zamilován do nadání Rubensova, a ne do Magdalény. Malířská náklonnost se ve vás zmateně bouřila a způsobila ony nezřízené vzněty, jichž jste nedovedl ovládnouti. Odtud pocházejí všechny zvrácenosti vaší obraznosti. Pochopila jsem to, protože jsem vás milovala. — Láska je duchem žen, — jejich duch se neutápí v sobeckém rozjímání ! Co jsem zde, prolisťovala jsem vaše Knihy, přečetla vaše básníky a teď jsem téměř učená.

Závoj mi spadl s očí. Uhodla jsem mnoho věcí, jichž bych nikdy nebyla tušila. Bylo mi takto možno jasně čísti ve vašem srdci.

Kreslival jste kdysi, chopte se opět štětců. Zachytíte na plátně svůj sen a všechny ty nepokoje se samy utiší. Nemohu-li býti vaší milenkou, budu alespoň vaším modelem“.

Zazvonila a řekla sluhovi, aby přinesl stojan, plátno, barvy a štětce.

Když sluha vše připravil, spustila cudná dívka se vznešenou nestoudností šaty a vyčesávajíc si vlasy nahoru jako Venuše, vystupující z moře, stanula vzpřímena ve světelném paprsku.

„Nejsem stejně krásná jako vaše Venuše Miloská?“ pravila, rozkošně špoulíc rty.

Po dvou hodinách žila již hlava a zcela vystupovala na plátně, do týdne bylo vše ukončeno. Nebyl to sice dokonalý obraz, ale vzácným citem pro eleganci a čistotu, velikou měkkostí tónů a ušlechtilou prostotou rozvržení byl pozoruhodný, zvláště pro znalce. Štíhlá, bílá a plavá postava, jež nenuceně vynikala na dvojnásobném blankytu nebes a moře a zjevovala se

světu usmívající se a nahá, měla odlesk antické poezie a připomínala krásné doby řeckého sochařství.

Tiburcius nevzpomínal již na antverpskou Magdalenu.

„Nuže“, pravila Grétka, jste spokojen se svým modelem?“

„Kdy chceš, abychom měli ohlášky?“ odpověděl Tiburcius.

„Budu ženou velkého malíře“, pravila a vrhla se milenci kolem krku, „ale nezapomeňte, pane, že já jsem odkryla vašeho genia, ten vzácný démant — já, malá Grétka z ulice Kipdorp!“